

LA RENDICIÓ

Francisco Máñez Iniesta

Edición preparada por *Salvador Pavía*

Crònica del rei En Jaume I

Escriu el rei En Jaume:

"Haig d'enviar un missatger a Petrer, que En Jofre havia perdut. Ben prompte vingueren d'allí dos dels vells i un jueu que hi estava en temps de Jofre i a qui els sarraïns no li havien tingut mai mala fe. Parlamentàrem tots tres ells i jo perquè em rendiren el castell i així tornar-li'l a En Jofre. Els vaig dir que faria que atengueren els convenis que tenien amb el rei de Castella i amb En Jofre. Em respongueren que a causa del mal tracte que havien rebut es rebel·laren i jo els hi havia de jurar que retindria el castell per a mi ja que tenien por d'En Jofre. Els vaig respondre que de tot açò em faria càrrec i que a En Jofre li faria complir els seus compromisos abans de tornar-li el castell: ja que no estaria bé que jo entrara en ajuda del rei de Castella i m'apropriara els seus castells en lloc de tornar-li'ls.

Sobre tot açò digueren que discutirien per a arribar a un acord, i que em donarien la resposta a la vesprada. Tornaren a punt de pondre's el sol i em van dir que ja que així ho volia jo, farien la meua voluntat. Al matí següent vaig partir amb els meus cavallers, tot manant als hòmens d'En Jofre que hissaren el nostre penó al castell que jo els hi restituïa".

REPARTIMENT

Rei En Jaume I
Na Blanca
Na Constança
Bisbe Arnau de Gorb
Jueu N'Astruc de Bonsenyor
Cavaller Bernat Arnau d'Anglesola
Cavaller Artal de Luna
Cavaller Galleran del Pinós
Cavaller Bernat de Vilanova
Cavaller Raimon de Montoliu
Alcaid
Jofre de Loaisa
Sarraí de Petrer 1r.
Sarraí de Petrer 2n.
Sarraí d'Elda 1r.
Sarraí d'Elda 2n.
Missatger
Frare
Soldat 1r.
Soldat tamboriner
Dames de la cort cristianes, musulmanes,
soldats cristians i soldats musulmans.

PRIMER ACTE

És el dia 18 de novembre de 1265. Als afores de Petrer s'està instal·lant el campament de Jaume I.

S'obri el teló i apareix l'interior de la tenda reial, on uns soldats van acabant de situar un altar de fusta. Hi ha una taula llarga amb els seients corresponents i en un extrem està el temple reial amb el setial del rei.

En escena es troben diversos soldats, les dames Blanca i Constança i el cavaller Bernat Arnau. Les dames estan aqueferades en la tenda i el cavaller ordena uns documents. Blanca cantusseja alegrement mentre juga amb els cavallers.

ESCENA I

BERNAT.- iPer Déu, Blanca! Pareu ja eixe rebombori. Deixeu les bromes i estigueu més alerta en allò que esteu fent. iQuina bogeria, Déu meu!
(Ixen els soldats.)

CONSTANÇA.- iVinga, ja heu escoltat el cavaller Bernat! Deixeu de cantussejar, que només sentir que s'aproxima el senyor rei En Jaume sembla que la sang vos bulla i voletegeu com una palometa enlluernada.

BERNAT.- iJoventut, joventut! Sou un cavall desbocat, a qui se li ha de subjectar les regnes per a poder contenir-lo. El pas dels anys i l'amargor de la vida assecaran el vostre ímpetu, no sembleu una dona com les altres...
(Entra en escena el jove cavaller Eixemén, que ha escoltat la conversació.)

EIXEMÉN.- *(Tallant a Bernat.)* iPer Déu! Sembla que vos divertiú fent la guitza a Blanca. ¿I què tindrà de bo aplacar l'ímpetu de la joventut? ¿Potser la vida no és més bella i fecunda quan l'harmonitzem amb l'ímpetu del treball, la il·lusió i l'alegria? ¿És que Blanca no s'uneix més amb la mare natura amb la seua dolçor, naturalitat i frescor? La grandesa del seu esperit i l'espontaneïtat, és el més bell cant que l'ànima humana és capaç d'evocar. Sembla que els dos teniu enveja del que ella representa, de tot allò que ja mai no podreu posseir...

CONSTANÇA.- iMireu-lo! iAmb quina passió defensa Blanca! Els dos sou iguals d'estúpids; si per mi fóra, ja vos donaria jo a vosaltres... Més disciplina hauríeu d'haver rebut.

EXIXEMÉN.- iCert és, Na Constança! Blanca i jo ens semblem. Perquè també des de la joventut més m'estime cantar la cançó de la vida i l'amor, i és mon senyor En Jaume el meu exemple. Creeu-me que m'agradaria semblar-me a ell, perquè l'honor i l'amor han sigut la passió de sa vida.

BLANCA.- Jutgeu bé la vida del nostre senyor rei, Eixemén. Els joglars canten que sa vida ha sigut una festa d'amor, a pesar de la rudesia de l'educació que ha rebut. Tots sabem que de xiquet va ser instruït i educat pels monjos templaris en el castell de Montsó. El gran mestre Guillem de Montrodon el va sotmetre a una disciplina fèrria quan aprenia l'art de la política i els principis religiosos. Més i millor educació no va poder obtenir-ne i, en canvi, tots coneixem com ha sigut sa vida i les reprimendes del bisbe Arnau de Gorb sobre els seus amors. Com veeu, Constança, hi ha molta diferència entre el que t'ensenyen i el que després s'aprén.

BERNAT.- Penseu, Blanca, que l'home també pren actituds i conceptes equivocats... i que el pecat sempre acompanya el ser humà.

EIXEMÉN.- Efectivament, Bernat, simplement d'això es tracta. ¿No vos heu preguntat alguna vegada si el concepte que sobre l'amor teniu està contraposat amb la natura de l'home? ¿No heu pensat que potser els pecats naturals de l'home siguen legítims?

BERNAT.- ¡Per Déu, Eixemén d'Urrea, no sigueu neci, perquè sembla, pel que insinueu, que no sabeu què dieu!

CONSTANÇA.- ¡Valent truà! Més valdria que passàreu el temps practicant l'oració, en comptes de pensar tantes ximpleries. ¡Que sou cavaller i cristià, i açò vos exigeix molt! Eviteu de fer comentaris d'eixa classe davant el senyor bisbe, perquè segur que vos ficaria a l'infèrn.

EIXEMÉN.- *(Riu.)* Per descomptat que sóc cavaller, Na Constança, i tant que m'ha costat, no cregueu. Perquè no debades el nostre senyor, el rei, va dipositar en mi la seua amistat i confiança, i això que jo era un jove neci com vós dieu de mi, i no diguem com goja conversant amb mi... Si vos contara dels pensaments íntims, de les pertorbacions de l'ànima, de les ànsies, dels seus amors secrets...

CONSTANÇA.- *(Intrigada.)* ¡Conteu, Eixemén, conteu...!

EIXEMÉN.- ¡Valga'm Déu, senyora, que sóc cavaller! I si al bisbe de Girona, Berenguer de Castellbisbal, el rei En Jaume li va fer tallar la llengua per contar un secret de confessió sobre Teresa Gil, a mi, m'esquarteraria.

BLANCA.- ¡Calleu, Eixemén! ¡Ja n'hi ha prou! Que els nostres amics no vos comprenen i vos interpreten mal, ja que el món és gran i els cels amples perquè solament càpien uns pocs conceptes. Recordeu que estem en campanya i ací ha de prevaldre la guerra i el benefici del botí. Parlar d'amor i de sentiments humans sobra... *(Abaixa la veu.)* si no és davant del nostre senyor.

(Ix.)

BERNAT.- Efectivament, senyora. Prou de comentaris i alleugerim la faena, que el rei arribarà prompte i la tenda ha d'estar enllestida. Digueu-me, Eixemén, ¿quan van partir cap a Elda i Petrer el jueu N'Astruc i els negociadors?

EIXEMÉN.- Van eixir quan va arribar la primera expedició, i esperem que retornen per informar al rei abans de fer-se fosc.
(Entra un soldat i es dirigeix a Bernat.)

SOLDAT.- ¡Senyor! El gros de l'exèrcit arriba al campament!

BERNAT.- ¡Bé, aviseu la guàrdia per a rebre el senyor rei!
(Ix el soldat.)

BERNAT.- ¡Eixemén, acompanyeu-me! Disposem-nos a rebre el senyor rei, i vós, Na Constança, ocupeu-vos d'acomodar el nostre senyor.
(Ixen tots.)

ESCENA II

(Interior de la tenda, tot està preparat. Entra el bisbe i el cavaller N'Artal de Lluna.)

BISBE.- Artal, vos trobe preocupat i no veig, aparentment, cap motiu. ¿Digueu-me! ¿Què motiva la vostra tristor? ¿Què vos passa?

ARTAL.- Excel·lència, des que hem eixit de Saix el record de N'Artal d'Alagó m'acora. Ja fa vint-i-sis anys que allí va perdre la vida, quan, junt amb el vescomte de Cardona i el seu exèrcit, van fer la primera incursió en aquest regne. Potser la mort li va vindre innecessàriament... Si s'haguera disposat millor l'estratègia del setge de Saix, tal vegada aquella missió haguera acabat amb èxit.

BISBE.- Van ser uns valents que no temien la mort i aquí, a Saix, va quedar ben demostrat. La nostra causa imposa a vegades grans sacrificis, que únicament es poden comprendre amb la gràcia de la fe cristiana.

ARTAL.- iPerò aquell no va a ser moment propici. És una bogeria començar un setge només amb l'impuls de la fe en Crist!

BISBE.- iNo oblideu que tots els sacrificis seran recompensats! Quan els sarraïns estiguen sotmesos i batejats...

ARTAL.- *(Li talla la paraula.)* Vós sabeu que el nostre senyor rei no vol que es cristianitze per la força i, com ell, el rei Alfons. Tots dos coincideixen en el fet que els almohades seguiscuen amb els costums i la religió musulmana, i desitja la prosperitat i la pau per a ells després de la conquesta. iBé sap Déu que desitge que així passe i acabe tanta guerra!

BISBE.- Heu de saber que el rei Alfons ha intentat diverses vegades passar a l'Àfrica per a conquistar els regnes musulmans...

ARTAL.- Possiblement aquesta lluita no acaba mai, encara que certament jo em trobe cansat de tanta guerra. La guerra santa no cessarà fins que els sarraïns siguin expulsats d'aquestes terres. Aquest serà el resultat final, encara que passen molts anys, perquè com ha ocorregut ací, a Petrer, els cristians no toleren els musulmans, sobretot si aquestos tenen posició per a poder exigir els seus drets... iDéu meu! ¿Per què existeix dins de nosaltres aquest afany desmesurat per aconseguir noves conquestes?

BISTE.- Artal, Artal..., no continue amb els vostres dubtes que a cap lloc vos conduiran. Penseu que els sarraïns, fa cinc-cent anys, i davant la passivitat del poble, també van conquistar aquestes terres.

ARTAL.- ¡Sí! Però aleshores l'estat de descomposició en què es trobava el regne visigot i les llargues lluites internes van provocar que molts ajudaren els sarraïns, ja que consideraven els visigots com una càrrega massa opressiva. Deveu saber que va ser el comte Julià qui va demanar als àrabs conquerir el regne d'al-Àndalus quan va decidir venjar l'honor de sa filla, honor tacat pel rei Roderic. Les ànsies de revenja el van impulsar a la traïció; va facilitar l'entrada de la primera expedició a les ordres del berber Tariq, però, després, la primera mesura que el poder musulmà va adoptar va ser desposseir els grans propietaris d'origen visigot i donar la terra a qui la treballava com a serfs; per açò quan es va demanar al poble que lluitara contra els musulmans no hi va haver gent del poble que alçara les armes en contra d'ells. I després van aconseguir que el califat de Còrdova fóra el centre del món civilitzat... i mai, des d'aleshores, aquestes terres han contemplat tanta magnificència.

BISBE.- Sí, certament és com ho conteu, però les circumstàncies van canviar i la decadència va entrar en els seus regnes. I els almohades i els almoràvits van imposar la seua intolerància religiosa.

ARTAL.- ¡Volien restituir l'imperi musulmà i donar resposta al creixement de la corona d'Aragó i de Castella!

BISBE.- Encara així, no tots pensaven el mateix. En la capitulació d'Alcarz el rei Hudiel de Múrica va preferir sotmetre's al rei Alfons de Castella abans que al rei de Granada, el més poderós dels reis mahometans. El que va passar després ja ho sabeu...

ARTAL.- ¡Sí! De nou la intolerància i l'abús va caure sobre el poble sarraí, i aquí ens torbem nosaltres per a restablir la justícia i la pau. ¡Valga'm Déu que desitge no haver d'empunyar més l'espasa per a conquerir noves terres! Desitjaria de tot cor que cristians, jueus i musulmans visqueren respectant-se les creences pròpies, perquè tots han nascut aquí i estimem aquesta terra, i que de nou tornara a resplendir en totes les ànimes l'esperança.

BISBE.- *(Somriu.)* Parleu com un poeta i no com un cavaller al servei d'armes; si els vostres soldats vos sentiren es riurien de vós. Tots dos som instruments de Déu i estem obligats a exercir la missió que el cel ens ha destinat. Cenyiu-vos a les lleis de la guerra i jo als manaments de l'Església, mentre sostinga amb les mans aquesta creu i vestisca aquests hàbits. ¿Què sabem nosaltres dels designis de Déu nostre senyor?

ARTAL.- Els meus pensaments es capgiren contra mi i em fan gravitar en un mar de dubtes.

BISBE.- ¡Pel vostre bé, fill meu! Deixeu-ho estar i confieu en Déu. De vegades vos assembleu al jove Eixemén. Sou uns somniadors que confoneu el color real de la vida. Deixeu de somniar i d'idealitzar tot el que vos rodeja.

Recordeu allò que diuen del rei Alfons: de tant de mirar les estrelles se li va caure la corona. *(Riu.)*
(Entra un frare i es dirigeix al bisbe.)

FRARE.- *(Fa una reverència.)* ¡Sa il·lustríssima!

BISBE.- ¡Digueu-me, pare!

FRARE.- ¡La vostra cambra està llesta! Podeu retirar-vos quan vulgueu!

BISBE.- ¡Anem, pare, acompanyeu-me!
(Ixen.)

ESCENA III

(Se senten veus i soroll de cavalls. Entren en la tenda els cavallers Galleran de Pinós, Bernat de Vilanova, Bernat Arnau i Eixemén d'Urrea. També entren Na Constança i Na Blanca, aquesta porta la túnica del rei.)

BLANCA.- *(Nerviosa.)* ¡Ja arriba, ja arriba...!

BERNAT.- ¡Galleran! ¿Com ha anat el viatge?

GALLERAN.- ¡Excel·lent! Però molt fred. Aquesta campanya de Múrcia –per ara– està donant un bon resultat perquè no hi ha hagut problemes. El senyor rei està mostrant una impressionat personalitat i una gran maduresa, a més coneix la forma de ser dels sarraïns i açò li dóna un gran prestigi entre ells.

CONSTANÇA.- ¡Beveu i reconforteu-vos cavallers, que aquest fred gela la sang!

BERNAT DE VILANOVA.- Durant el viatge el nostre senyor rei En Jaume em comentava que després de la rendició de Villena esperava que aquí a Petrer i a Elda també succeïra igual.

BERNAT.- Heu de saber que els soldats s'impacienten per entrar en combat.

EIXEMÉN.- Els soldats esperen entrar en guerra per a després repartir-se el botí que els corresponga.

GALLERAN.- És lògic, Eixemén. Ells ignoren l'abast de la nostra empresa en aquestes terres. Entrar a l'assalt és el que desitgen, ja que del saqueig, n'obtenen majors beneficis.

ARTAL.- Per açò ningú ha d'oblidar que ací estem per a recobrar els castells i restituir-los al rei Alfons, res del que conquistem ara ens pertanyerà. No hem vingut a rapinyar sinó a restituir, i el nostre rei En Jaume sempre ha sigut fidel a la paraula donada.

EIXEMÉN.- I als soldats se'ls paga perquè obeïsquen les nostres ordres.

CONSTANÇA.- Si la infanta Na Violant no s'haguera casat amb el rei Alfons segur que hui no estaríem ací. Li va costar molt convèncer son pare, el rei En Jaume, perquè auxiliara el seu espós, el rei Alfons.

BLANCA.- ¡I és que... el que no aconseguisca una dona enamorada!

BERNAT DE VILANOVA.- Quan el rei En Jaume va decidir ajudar el seu gendre, molts dels cavallers de la cort s'hi van negar perquè no veien cap benefici en aquesta campanya. Gràcies a l'ajuda de Terol i als préstecs d'alguns jueus i rics prohoms de València es va poder finançar aquesta expedició.

EIXEMÉN.- Si per la ineptitud de Jofre de Loaisa i els seus cavallers no van saber guanyar l'estima dels sarraïns d'aquesta terra, el rei Alfons hauria d'haver-los obligat a abandonar la faena i enviar nous mandatariis.

GALLERAN.- El rei En Jaume i la noblesa estaven dolguts amb el rei Alfons, perquè va ser un neci quan va maquinat amb el sarraí al-Azraq la conquesta dels nostres castells.

BERNAT DE VILANOVA.- Per això no es va atrevir a parlar amb ell i va utilitzar la seua dona per a demanar-li perdó i ajuda. Jo vaig ser emissari de Na Violant per a parlar amb son pare. L'any passat, durant la Quaresma, el rei En Jaume es trobava en el monestir de Sixena. Quan li vaig exposar el missatge angoixant del rei Alfons, vaig advertir el rei que seria un error ajudar-lo després de les aliances fetes amb el sarraí al-Azraq, i que la cort ens giraria l'esquena, cosa que va passar. I ¿sabeu què em va contestar? –Bernat, heu d'entendre que ajudar el rei Alfons contra els sarraïns és ajudar-nos a nosaltres.

GALLERAN.- ¡És ben cert que les seues intencions anaven més enllà de la reconquesta de castells!

ESCENA IV

(Entren dos soldats i anuncien la presència del rei.)

SOLDAT.- ¡Atenció, cavallers, el rei!

(Entra el rei amb solemnitat i els dos soldats es queden en la porta de la tenda. Na Constança i Na Blanca l'ajuden a desvestir-se i posar-se la túnica blanca. Els cavallers fan una lleu reverència. Després de seure en el setial reial, el rei es dirigeix als presents.)

EL REI.- ¡I bé cavallers, ¿què hi ha de nou?

(Na Blanca, emocionada, li serveix un pitxer de ví i en donar-li'l tots dos es queden mirant-se un instant.)

BERNAT.- ¡Senyor, tot s'ha disposat tal i com vau ordenar! Els negociadors han complit favorablement el treball, ja que els musulmans d'Elda esperen ser rebuts per vós. El jueu N'Astruc va partir cap a Petrer i esperem impacientment el seu retorn.

EL REI.- ¡Bé, cavaller Bernat! Aviseu els sarraïns.

BERNAT.- ¡Guàrdies, porteu els sarraïns davant del rei!

(Ixen els guàrdies en busca dels sarraïns. Blanca s'apropa al rei i li ofereix més ví.)

BLANCA.- Senyor, tinc el pressentiment que dies de glòria novament il·luminaran l'or de la vostra corona. En aquesta campanya pel regne de Múrcia convenceu més que venceu, i açò evita que es vesse més sang i que els plors i la mort s'ensenyorisquen amargament per on vós passeu. Desitge que la vostra saviesa tinga més força que el colp terrible de la vostra espasa.

EL REI.- Heu de saber, senyora, que eixa gràcia no s'obté fàcilment, sinó que es deposita, després del pas dels anys, en el fons de l'esperit dels hòmens prudents. De la vida vaig aprendre les millors lliçons. En aquests temps turbulents, encara que desitgem la pau, la nostra missió ens obliga a viure en estat de guerra permanent. Les circumstàncies ens imposen...

SOLDAT.- ¡Majestat, els sarraïns!

(Deixa de parlar quan entren els soldats i els musulmans. Els guàrdies es queden en la porta mentre els sarraïns fan una reverència davant del rei, Na Blanca, en veure'ls entrar, s'allunya ràpidament del rei.)

SARRAÍ 1r.- ¡Majestat! En nom dels musulmans d'Elda vos desitgem la major felicitat i benaventurança.

EL REI.- *(Amb rudeses)* ¡Molt bé, missatgers! Vos agraiſc els desitjos i vos oferisc els meus, però no retardem més l'assumpte que es convoca. Vos oferisc la pau a canvi de la rendició i del restabliment dels pactes amb Castella. Però si rebutgeu l'oferta, heu de saber, insensats, que els meus exèrcits esperen impacients el moment d'entrar a mata-degolla i arrasar les vostres vides i propietats. Açò és tot el que havia de dir-vos. ¡Contesteu!

SARRAÍ 1r.- ¡Senyor! Durant tota la vida hem treballat durament per aconseguir els béns que tenim. No desitgem més del que Al·là misericordiós ens concedisca. Solament demanem la pau i poder tornar a viure amb les nostres conviccions, i com que ens garantiu el benestar, solament vos supliquem que ens faciliteu sentinelles per a guardar les hortes i que els vostres soldats queden apartats del nostre poble. Així, acceptem la vostra voluntat i de nou el vassallatge de don Manuel.

EL REI.- ¡Molt bé, m'alegra la vostra disposició. *(El rei es posa dret.)* Retireu-vos i signeu la capitulació amb els meus nobles cavallers. La meua paraula serà garantia i la segellaré amb l'escut i l'honor del rei.
(Ixen els dos musulmans i amb ells els cavallers Galleran i Bernat de Vilanova amb el document.)

EL REI.- ¡Cavallers, deixeu-me reposar!
(Ixen lentament tots i fan la reverència. Na Blanca ha passat la cortina de la finestra i a través de la finestra apareix la majestuosa muntanya del Sit. Na Blanca es disposa a eixir l'última i el rei la crida.)

ESCENA V

EL REI.- ¡Blanca, espereu un moment!

BLANCA.- ¡Senyor, a la vostra disposició!

EL REI.- Aproveu-vos i digueu-me: ¿Per què heu estat tan inquieta mentre he parlat amb els musulmans?

BLANCA.- Senyor, no tinc cap dret de parlar-vos, però com que m'ho demaneu, així ho faré. ¿No vos sembla que heu estat molt rude amb els emissaris d'Elda?

EL REI.- Efectivament, senyora. Tot ha anat com havia calculat. Si el dubte haguera impregnat les meues paraules, tal vegada haguera ocorregut el que volia evitar.

BLANCA.- ¿Què era, senyor?

EL REI.- ¡La guerra! Entrar en ordre de batalla i produir una carnisseria. No són els exèrcits reials els qui han de lluitar en aquest regne de Múrcia, sinó les hosts de Castella, com a amos i senyors d'aquestes terres. Però si el meu honor de guerrer s'haguera vist compromés et garantisc que, a pesar de tot, l'hauria deixat ben alt.

BLANCA.- ¡Senyor! Sempre em sorpreneu amb els vostres pensaments. No feu cas dels meus judicis innocents i, per favor, perdoneu-me.

EL REI.- (*Amb tendresa.*) ¡Blanca, quan envermelliu encara sou més bella, i feu que dintre meu brolle una nova força. ¡Que bonica sou!

BLANCA.- ¡Senyor! El que ara vos diré no ho prengueu com una adulació ni per esperar un favor, és la veritat d'allò que sent i em costa molt de confessar-vos-ho. Jo vos admire en gran mesura. Quan estic amb vós, també s'il·lumina la meua ànima, i no tinc por de res..., ni tampoc desitge res més... Em doneu vigor, força, alegria i passió per a...

EL REI.- ¡Calleu, per Déu...! Sempre he cregut que estàveu enamorada d'Eixemén d'Urrea...

BLANCA.- Eixemén és com un germà per a mi. Ens comprenem mútuament i sabem el que volem. Però els meus somnis i anhels no estan amb ell, sinó amb vós. Sou el turment de les meues hores desesperades i el príncep de la meua pau...

EL REI.- No oblideu que ja no sóc jove. He viscut massa i durament, creeu-me que ja em sent cansat.

BLANCA.- ¡No vos queixeu massa! Perquè sou un home afortunat. Heu aconseguit l'afecte dels súbdits i l'amor de totes les dones que heu desitjat. ¿Què més li podeu demanar a la vida?

EL REI.- Sí, es cert, encara que no siga tot com es diu. Qualsevol dia vos contaré...

BLANCA.- ¿Què, senyor?

EL REI.- ¡Ja ho sabreu...!

(Blanca s'apropa i intenta acariciar el rei.)

EL REI.- ¡No, Blanca, no és ara el moment! ¡Per Déu, retireu-vos! Tingueu pietat de mi.

(Na Blanca ix corrent. El rei s'apropa a l'altar disposat per a la celebració.)

EL REI.- ¡Senyor, ajudeu-me a contenir aquest foc que m'abrasa! En la infantesa em van ensenyar els manaments de la religió cristiana i a creure amb fe indestructible. Vaig aprendre a ser un dirigent del poble i un servidor de l'Església. Vaig ser company de la lleialtat i de la fidelitat a la paraula donada. La meua passió és la força i la debilitat davant vós. No em jutgeu com a rei, perquè a tu acudisc suplicant com a home. Solament vós, senyor, podeu rebutjar qualsevol temptació. Senyor, perdoneu-me, però m'és impossible viure guardant continència. Necessite amar per a poder seguir vivint. ¡Apiadeu-vos de mi, solament sóc un ser humà!

(El rei s'agenolla davant l'altar amb els braços en creu.)

TELÓ

SEGON ACTE

ESCENA I

(Interior de la tenda reial, entren Bernat i Galleran.)

BERNAT.- ¡Bé, Galleran! Es demostra que els sarraïns no poden prosperar sense l'ajuda exterior, i que el rei Alfons no pot recuperar els castells sense la nostra ajuda.

GALLERAN.- ¡Efectivament, Bernat! Hem de felicitar-nos pel resultat del bloqueig de la costa de la mar Mediterrània, al mateix temps que les naus ens serveixen puntualment les provisions. La col·laboració dels nostres mariners catalans en les naus castellanes evita que s'apropen les naus sarraïnes que procedeixen del nord d'Àfrica per auxiliar els insurreccionats.

BERNAT.- Ha sigut un èxit, perquè hem capturat diverses naus en tot el litoral de Múrcia.

(Entra en escena el bisbe.)

BISBE.- ¡Cavallers! ¿I el senyor rei, encara descansa?

GALLERAN.- S'aproxima el moment d'una nova negociació. Possiblement el rei estarà calculant l'estratègia, ja que la vida de Jofre de Loaisa podria córrer perill i tots sabem l'estima del rei per ell.

BISBE.- El jueu N'Astruc i els negociadors arribaran en qualsevol moment. Hem de preparar-nos.

BERNAT.- *(Mira a través de la porta.)* Efectivament, ara arriben. Sembla que vénen acompanyats per dos sarraïns.

(Entra en escena el jueu.)

GALLERAN.- ¡N'Astruc, temíem per la vostra vida! Passava el temps i la nostra preocupació augmentava. ¿Com ha anat el primer contacte amb els sarraïns de Petrer?

JUEU.- ¡Difícil, molt difícil! Perdoneu però necessite beure. *(Es dirigeix a la taula i se serveix un got de vi.)* L'entrevista amb l'alcaid del castell ha sigut esgotadora. Espere que després de tot puguem traure profit i s'acabe amb una bona negociació.

BISBE.- ¡N'Astruc, N'Astruc! No hi ha persona al món que et supere en l'habilitat de persuadir. Eres un gran diplomàtic.

JUEU.- Res del que he fet haurà servit si no s'arriba a un enteniment amb el rei.

BERNAT.- iPrompte ho sabrem! ¿Quins emissaris t'han acompanyat?

JUEU.- Han vingut amb mi dos sarraïns vells, els més savis de la comunitat. Ells han cregut en les meues paraules quan els he parlat de la tolerància i la justícia del nostre rei, però l'alcaid no s'ha fiat, desconfia profundament de Jofre i dels seus soldats.

GALLERAN.- iCavallers, alerta, arriba el senyor rei!

(Entra el rei custodiat pels dos soldats que es queden en la porta. Tots fan la reverència. Galleran i Bernat van a la taula i revisen documents.)

EL REI.- Digueu-nos, N'Astruc, ¿Com està Jofre?

JUEU.- Majestat, Jofre està retingut en el castell. M'han assegurat que es troba bé. He pogut parlar amb l'alcaid i li he expressat el vostre desig. Després he hagut d'esperar, perquè s'ha reunit tota la comunitat en secret, després m'han comunicat que m'acompanyarien dos d'ells, que ara esperen ser rebuts per vós.

EL REI.- iOrdeneu que passen!

(El jueu parla amb els soldats, a continuació ells ixen. Bernat s'alça i dona al rei uns documents, li fa algunes indicacions, i per això sa majestat quasi no presta atenció a la resta de la conversació.)

GALLERAN.- *(Es dirigeix al rei, que no li presta massa atenció.)* N'Astruc ens comentava que l'alcaid del castell és molt reticent i no s'acovardeix fàcilment.

JUEU.- iSí! L'alcaid és un home aferrat a la terra i a la gent, i no està disposat a tolerar més humiliacions. No es fia de les promeses de Castella i està disposat a tot, si no s'arriba a un tracte just.

GALLERAN.- Jofre i els seus homes no van aconseguir guanyar-se l'afecte dels sarraïns i açò va ser la seua perdició.

JUEU.- Nosaltres els jueus quan estàvem sotmesos a la dominació dels musulmans ens vam felicitar per la tolerància que ens van permetre. I els musulmans van aconseguir que, des dels primers dies de la conquesta, alguns foren uns valuosos col·laboradors, que es van convertir a l'Islam. Ben és cert que els àrabs van saber apreciar millor que alguns cristians els avantatges d'estar sotmesos a ells.

GALLERAN.- iPer Déu, N'Astruc! També els cristians hem sigut condescendents amb vosaltres. Vós en sou el millor exemple.

BISBE.- Vau cometre la major ofensa que es pot fer a la nostra religió, perquè l'escarni d'una creu implica la mort en la forca. En canvi, el nostre senyor rei vos va perdonar i, encara més, vos va nomenar el seu emissari personal.

JUEU.- ¡Mai li agrairé prou al nostre senyor el perdó!

ESCENA II

(Entren els soldats que acompanyen els sarraïns. N'Astruc es dirigeix cap a ells i els mussita unes paraules, a continuació van cap al rei.)

SARRAÍ 1r.- ¡Al·là vos guarde, majestat!

EL REI.- ¡Benvinguts al meu campament! Confie que després de saber quines són les meues intencions optareu per cedir en la vostra resistència.

SARRAÍ 1r.- Majestat, en nom del Senyor, permeteu-nos ser fidels a la terra i a la comunitat. Per això, no seríem ni fidels al Profeta ni tampoc de bon llinatge si no defensàrem aquesta terra amb la sang, si fóra necessari. Però com que estimem la pau i creem en la justícia vos supliquem que escolteu la nostra ambaixada.

EL REI.- ¡Parleu, vos escolte amb atenció!

SARRAÍ 1r.- Sabeu que els almohades que ens van sotmetre a la protecció del rei de Castella perquè réiem fermament que seria pitjor si érem vassalls del rei de Granada; i per tant, vam pagar tots els tributs i requisits que es van acordar en els pactes. Però heus ací que el rei Alfons va delegar en Jofre de Loaisa, i la protecció que havíem de rebre al poc de temps es va convertir en tirania i en humiliació. I farts de suportar vileses, quan el moment va ser el propici ens vam insurreccionar i vam tindre èxit i vam tornar a regir-nos per nosaltres sota l'empара de les lleis justes, i vam agrair a Al·là aquesta nova benedicció del cel. Però vós ara voleu de nou la submissió a Jofre i els seus esbirros. ¡Permeteu-nos que ens neguem a tal resolució!

SARRAÍ 2n.- Senyor, si coneguéreu Jofre de Loaisa no ens faríeu aquesta proposició.

EL REI.- Vos equivoqueu, ancià, i no vos sorprengueu ni tampoc dubteu del que diré. Abans que el rei Alfons concedira a Jofre l'heretat de Petrer amb la vila i el castell, aquest va estar al servei de la meua corona, i va ser tutor de la meua filla Na Violant. Però quan ella es va casar amb el rei Alfons, Jofre va continuar al seu servei i per tant també a les ordres del rei de Castella. Així doncs, ¿què podrieu dir-me, que jo ignore, de l'home a qui vaig confiar ma filla?

SARRAÍ 2n.- ¡Majestat, a pesar d'això, pel càrrec que ostentava, va ser responsable directe del que va passar!

EL REI.- ¡I les circumstàncies de les insurreccions d'altres pobles! ¡I les pressions del rei Alfons sobre ell! Tot va poder incidir sobre la seua extrema actitud.

SARRAÍ 1r.- ¡Sí! Però és sinònim de vilesa exercir la tirania i l'abús per a tapar la boca a gents innocents amb la finalitat d'evitar la insurrecció. Així i tot, amb la seua actitud, la va provocar. Però no passeu ànsia per ell, perquè no li hem fet gens de mal.

EL REI.- Venerables, la presència del rei obeeix a la necessitat de restablir la pau, de retornar la vila al rei Alfons, i no pararé fins a aconseguir-ho, siga quin siga el preu. Però si accediu pacíficament a sotmetre-vos a nosaltres, Jofre jurarà l'acompliment dels pactes que vau establir amb el rei Alfons, i de nou seran respectats els drets i les llibertats vostres. En el nou tractat compromet el meu honor. Al contrari, per més fort que siga el vostre alcaid i l'exèrcit, vos jure que el poble de Petrer serà arrasat pels meus soldats i sobre vosaltres recauran les llàgrimes i la sang vessada, i aleshores serà inútil demanar-me el perdó.

SARRAÍ 2n.- ¡Heu de saber que el nostre poble també té orgull i honor, i fe indestructible en Al·là, que ens auxiliarà mentre tinguem alè per lluitar! El nostre alcaid també està disposat, junt amb tota la comunitat, a mantenir la nostra llibertat...

SARRAÍ 1r.- ¡Majestat! Sabeu per la vostra condició de rei que un poble sense dignitat no és res, i que un poble mai s'ha de comportar igual que quan els bous dobleguen tranquil·lament el front davant del botxí. La dignitat no ens permetrà morir com a velles espantades, sobretot quan la raó ens assisteix i els fets clamen al cel, perquè heu de saber que després de pagar els tributs de les collites, quasi no ens quedava res per a poder sobreviure.

EL REI.- *(Es planta enèrgicament.)* ¡Per Déu nostre senyor, calleu!, que oblidaré que sou dos vells. La meua proposta ja la sabeu i mantinc la paraula donada. Ja he dit que Jofre i els seus soldats respectaran el nou pacte i d'això repondran davant el pes de la corona. Aneu-vos-en i mediteu sobre el que vos he dit amb el vostre alcaid i la comunitat musulmana. Digueu-los que tot el que s'ha promés s'ha fet sota paraula de rei i no hi ha persona al món que dubte del rei En Jaume d'Aragó.

SARRAÍ 1r. *(Humilment.)* En nom de Déu, perdoneu-nos, senyor, si ens hem excedit en el parlament de l'ambaixada. No hem pogut evitar que la còlera ens cegara.

SARRAÍ 2n.- Majestat, sabeu que coneixem la vostra fama d'home just i tolerant.

SARRAÍ 1r.- Disculpeu-nos i permeteu-nos que tornem davant vostre al capvespre per a comunicar-vos l'última decisió.

EL REI.- ¡Molt bé, que Déu vos acompanye!

SARRAÍ 1r.- ¿Majestat, Al·là vos guardi!
(Fan una reverència i ixen acompanyats pel jueu.)

GALLERAN.- ¡Senyor, hem estat a punt...!

EL REI.- Tranquil·litzeu-vos i digueu-me si heu trobat algun inconvenient revisant els pactes.

GALLERAN.- Queda ben clar la quantitat d'almodins d'or que hauran de pagar cada any, més els caps de bestiar de cabres, de borrecs, ovelles i mardans. També s'especifica clarament que es respectaran les possessions i la pràctica de la religió i dels costums. També diu el document que els sarraïns seran jutjats per ells mateixos segons els costums del miramamolí.

EL REI.- ¡Bé! Disposeu-ho tot per a quan tornen els sarraïns. Queda ben clar que jo En Jaume, rei d'Aragó, rei de les Illes Balears, rei de València, comte de Barcelona i Urgell, restablisc els pactes de la comunitat sarraïna de Petrer amb el rei de Castella i Múrcia, Alfons.

BERNAT.- ¡Tot estarà previst, senyor!
(Ixent Galleran i Bernat.)

BISBE.- Sembla que confieu massa. Esteu segurs que la determinació dels sarraïns serà la rendició. ¿Potser no són suficients per a vós les mostres d'arrogància? ¿I els parlaments, no han estat plens d'indignació i de còlera?

EL REI.- Bisbe Arnau de Gorb. Si l'alcaid tinguera alguna possibilitat de retenir la vila, ell mateix hauria vingut a enfrontar-se amb mi. El fet que l'ambaixada s'haja fet pels dos vells més savis, manifesta que l'alcaid és molt prudent; ja que sap molt bé que podrà obtenir més benefici negociant que enfrontant-se en guerra amb mi, perquè sap, també, que els sarraïns de Villena, Saix i Elda ja han tornat al domini de Castella, i acabarien molt malament si oferiren resistència real, perquè, com hauran pogut comprovar els vells, la superioritat és nostra.

BISBE.- Heu de comptar que l'alcaid en un atac de supèrbia podria oferir resistència, i la vida de Jofre perillaria.

EL REI.- No ho crec, ja que si ha enviat els dos vells és per prudència i no ha volgut irritar-me amb la seua presència altiva. Queda clar que li interessa

restaurar els pactes amb les millors garanties. De tota manera, obrarem amb cautela.
(Ix el bisbe.)

EXCENA III

(Entrem Constança, Blanca i Eixemén.)

CONSTANÇA.- Descanseu, senyor. Lliureu-vos de tantes fatigues. Reposeu un poc que la vostra salut ho agrairà.

BLANCA.- *(Es dirigeix al rei amb un got de vi.)* Beveu i alegreu-vos-en senyor. Assaboriu el vi, perquè diuen que una vida sense plaers és com un camí sense posada. *(Es dirigeix cap a la finestra de la tenda i contempla la serra del Sit il·luminada per les llums del sol ponent.)* Senyor, contempleu aquest paisatge. Mireu eixa muntanya immensa que s'alça altiva cap al cel. Sembla que les estrelles estiguen suspeses damunt de la serra... És com un cant triomfal a aquesta terra forta i lluminosa. Fixeu-vos com el capvespre la plena de llum.
(El rei se li aproxima i li parla fluixet.)

EL REI.- iTambé la teua ànima irradia bellesa...! Vós palpitem d'emoció davant eixa muntanya, però la muntanya no es commou davant la gràcia del vostre encant. Vós sabeu de l'univers dels sentiments i que en el cant de la vida les notes són de dolor i de goig.

BLANCA.- iLa vida és la cosa més bella de tota la creació...!

EIXEMÉN.- iEscolteu amb atenció aquestos versos...!

*"El Sit és d'or vell a la vesprada
quan l'adéu del sol és una foguera,
que atia un teixit de presagis.
La serra s'empavona
del bronze de la nit, en la mesura
que el sol fuig cap al ponent de les ombres.
Aleshores els rocams,
plorant estels.
però solemnes, eleven els silencis...
Però en arribar l'aurora
el sol des de la mar l'enjoia i el besa,
iQue bonic el Sit després d'aflorar
esguellant les boires de la nit,
fluint cap al blau des de les ombres...!"*

CONSTANÇA.- iJa vos ho deia, Eixemén, teniu més vocació de poeta que de guerrer!

EIXEMÉN.- Si aquestos versos foren meus, podríeu assegurar que no seria cavaller armat.

BLANCA.- ¿I de qui són, Eixemén?

EIXEMÉN.- Heu de saber que els musulmans són molt aficionats a la poesia. Aquesta vesprada he eixit fora del campament amb el propòsit de fer un passeig, perquè vaig veure que no hi havia perill. Pel camí vaig trobar un vell que pasturava les ovelles i conversant em va recitar aquestos versos. Em va dir que són els versos de l'esperit d'un àngel pur enamorat de la muntanya, que vaga entre les flors i els ocells, i espera el moment en què Déu li preste un cos, per així poder entremesclar-se amb els hòmens...

CONSTANÇA.- Si és així, feliç siga qui trobe en cos i ànima a eixe àngel poeta.
(Ixen Constança i Blanca.)

ESCENA IV

(Entren Artal de Lluna, el bisbe i el jueu.)

ARTAL.- Majestat, els negociadors ja han eixit cap a Montfort.

EL REI.- Molt bé! Disposeu-vos a preparar el consell de guerra que farem a Alacant.

ARTAL.- Ens han confirmat que els vostres fills es troben a Alacant, junt amb els cavallers aragonesos i castellans que s'incorporen al vostre comandament.

EL REI.- ¡Cavaller Artal! Ja sabeu la intenció i el propòsit de fer aquest consell. Redacteu la llei perquè ningú al·legue engany. Vull que s'especifique d'una manera clara la prohibició d'usar les armes sense el permís del rei; perquè he d'evitar que ningú use el poder de les armes per a cometre actes propis de banditatge escudant-se en la corona i usant el meu nom en profit propi. A Alacant descansarem i prepararem l'ocupació d'Elx, que és l'única plaça important fins a Oriola, i d'allí partirem cap a Múrcia. ¡Un nou triomf per a la cristiandat està a punt de complir-se!

ARTAL.- Senyor, sabeu...

BISBE.- ¡Artal!

ARTAL.- ¡Bé, senyor! Com vós ho ordeneu.

EL REI.- ¡Eixemen, acompanyeu-me, vull parlar amb vós!
(Ixen els dos. Els soldats segueixen el rei.)

JUEU.- ¡Il·lustríssima! Quin bon senyor ens ha tocat servir.

BISBE.- Efectivament, N'Astruc. El rei En Jaume serà recordat igual que els grans reis que van estar al servici de Déu. ¡El rei David i el rei Salomó van ser els seus antecessors! Si coneguéreu l'afany que té el nostre rei d'anar a Jerusalem per a postrar-se davant del Sant Sepulcre...

JUEU.- És un rei ple de virtuts. Si no fóra per la seua debilitat...

BISBE.- ¡Sí, amic N'Astruc! Si no fóra per la seua debilitat...
(Ixen els dos i l'escenari queda a fosques.)

ESCENA V

(S'encén el llum de l'escenari. Bernat, Galleran i Artal estudien els documents i escriuen. Entren els dos soldats i el rei darrere seguit d'Eixemén.)

SOLDAT.- ¡El rei En Jaume!

(Tots s'alcen, mentre el rei camina cap al setial reial.)

EL REI.- Cavallers, ¿quines novetats hi ha?

GALLERAN.- Senyor, ja hem redactat tota la documentació sobre la capitulació de Petrer.

(Entra el jueu.)

JUEU.- Majestat, acaben d'arribar els dos sarraïns i sol·liciten audiència.

EL REI.- ¡Així siga!

(Ix el jueu i torna amb els dos vells.)

SARRAÍ 1r.- ¡Senyor! En el nom de Déu, és cert que hem valorat la vostra proposta i certament no ens agrada haver-nos de sotmetre de nou al regne de Castella, per açà l'alcaid vos proposa una nova petició.

EL REI.- ¡Digueu prompte!

SARRAÍ 1r.- La proposta és que sigueu vós, i no el rei de Castella, qui es quede amb el castell i la vila, ja que no trobaríem res millor que estar al servici de la vostra corona.

EL REI.- Açò sabeu que és impossible, encara que la vostra actitud vos honra i m'ennobleix. Disposat està que tornareu a ser vassalls del rei Alfons, perquè no estaria bé que jo em quedara els castells que corresponen al rei Alfons o als mandataris. Vos agraiusc de tot cor la intenció, però compreneu que no puc consentir la vostra petició.

SARRAÍ 2n.- ¡Majestat! Com ho desitgeu... farem segons ens maneü. Disposeu-vos a prendre la plaça.

EL REI.- Demà a l'eixida del sol aniré al davant dels cavallers i faré que els hòmens de Jofre puguen l'ensenuya reial a la torre més alta de la fortalesa. ¡Cavallers, aprobeu el document!

(Tots s'aproximen al rei amb els documents. Els sarraïns signen i a continuació el rei també ho fa.)

EL REI.- ¡I, ara, marxeu i comuniquen a tot el poble que hem firmat la pau!

(Els sarraïns s'inclinen davant el rei i ixen acompanyats pel jueu.)

BERNAT.- ¿Senyor, considereu suficient la firma dels sarraïns? Penseu que l'alcaid i la comunitat musulmana vos prefereix com a rei abans que ser vassalls de nou del rei Alfons i de Jofre de Loaisa.

EL REI.- ¡Bernat, has dit bé! Per això demà, després de la missa, l'exèrcit entrarà a Petrer i consumarà la rendició per a major seguretat. I ara retirem-nos a descansar, perquè ja quasi s'ha fet fosc.

(I xen tots lentament, la tenda es queda buida i la llum s'apaga lentament mentre s'escolta el so del vent gelat.)

ESCENA VI

(Dins del dormitori del rei flameja una torxa, com a única llum. Per la finestra de l'habitació es veu la serra del Sit il·luminada per la lluna. El rei En Jaume es troba al costat del llit i mira les estrelles.)

EL REI.- *(Veü en off.)* De nou em trobe a soles amb mi mateix. Els cavallers descansen i somnien com aconseguir més riqueses. En aquests moments de profunda intimitat, em torbe cansat i note que la vida se m'escapa. He lluitat afanyosament per aconseguir sempre els meus propòsits i l'èxit m'ha acompanyat; però, a pesar d'açò, no em trobe satisfet i tota la grandesa es difumina quan em trobe sol. L'or de la corona és una càrrega molt pesada.
(Una ombra apareix per un costat de l'habitació. El rei l'observa i es gira ràpidament.)

BLANCA.- ¿Conteu els somnis a les estrelles? ¡Fixeu-vos, la lluna està encesa com si anara a morir!

EL REI.- ¿Què feu ací? ¿Com heu pogut burlar la guàrdia?

BLANCA.- M'han reconegut i he entrat sense que ningú no em veiera.

EL REI.- ¿Què voleu de mi?

BLANCA.- Res. Simplement volia continuar parlant amb vós a soles, sense que ningú no ens escolte.

EL REI.- Oblida't de tot. Estic fatigat i potser demà podria trobar-me alguna sorpresa.

BLANCA.- Però els sarraïns han firmat la capitulació...

EL REI.- ¡Sí! Però són valents i obstinats... i la nit és mala consellera.

BLANCA.- ¡Calleu! No parleu d'altra cosa que dels sarraïns. Demà una nova victòria se cenyirà sobre el vostre ceptre, i vos omplirà d'honor i de glòria. ¡Sou molt afortunat! Heu sabut obtenir de la vida tot el que podíeu desitjar: fortuna, pretigi... i amor. El major regal que la vida atorga als sers afortunats. Ja no vos queda res més a desitjar d'aquest món.

EL REI.- *(Pensatiu.)* Tal vegada la tranquil·litat d'esperit, la pau... De xiquet vaig patir les conseqüències del desamor dels meus pares. Vaig ser un xiquet trist, apartat de l'amor de ma mare quan només tenia tres anys, i mai més no vaig tornar a veure-la. El meu naixement va a ser calculat fredament pensant únicament en la successió al tron de mon pare. ¡Eren

els interessos de la corona! Mon pare va ser enganyat quan anava al llit d'amor; el va creure que dormia amb una dama per qui se sentia atret. A vegades pense que el fet d'haverme apartat de ma mare quan era tan menut em va marcar per a sempre, perquè durant la meua vida h viscut fascinat per les dones.

BLANCA.- Van ser moltes les dones, ¿veritat?

EL REI.- Blanca... sou massa curiosa.

BLANCA.- Perdoneu senyor si sóc indiscreta, però em muir per saber-ho tot de vós.

EL REI.- ¡Sí! Moltes dames, no en sabia dir-te quantes. Però he de confessar que solament vaig ser feliç amb Na Violant d'Hongria, la meua segona esposa, fins que va morir. Després vaig trobar-me perdut i sense parar de buscar l'amor que m'ajudara a retrobar la perduda harmonia.

BLANCA.- Jo pensava que éreu feliç.

EL REI.- Ja veeu que no és tot com es conta. A pesar que diuen que l'amor ha sigut la passió dominant en la meua vida, també em sent desgraciat.

BLANCA.- ¿Què vos va captivar d'elles?

EL REI.- Certament cadascuna em va atraure per un motiu diferent. Joventut, bondat, intel·ligència, bellesa, tendresa, passió... cadascuna d'elles posseïa alguna d'aquestes qualitats; però solament Na Violant va saber retenir-me al seu costat completament enamorat. I ara amb Teresa Gil ija sabeu...! la lepra està acabant amb ella i jo de nou estic submergit en la mar de la infelicitat. ¡Déu meu! ¿Per què som tan dèbils per a suportar-nos a nosaltres mateixos?

BLANCA.- ¡Per favor...! No perleu d'eixa manera... Que patisc per vós. Sabeu com vos aprecie i crec que també vos estime, encara que sé que vai podré aspirar a estar sempre amb vós. Però no vull pensar-ho, solament desitge que la felicitat d'aquesta nit no s'acabe mai.

EL REI.- ¡Blanca... m'atordiu! Posseïu l'encant de la tendresa i les vostre paraules m'omblin de goig i de serenitat.

BLANCA.- ¡Senyor...! No penseu en res i procureu viure també dels dolços moments que la vida ens ofereix... perquè tots dos estem ferits d'amor...
(S'abracen amb desig i el llum s'apaga lentament.)

ESCENA VII

(Ja ha eixit el sol, és el dia 19 de novembre, en la tenda reial estan tots els personatges agenollats, perquè el bisbe i el frare estan dient missa. Entre ells estan els hòmens de Jofre de Loaisa. Després d'alçar a Déu, el bisbe pronuncia les paraules finals.)

BISBE.- iEn el nom del Pare, i del Fill i de l'Esperit Sant!

TOTS.- *(Responen.)* iAmén!
(Se senyen i s'alcen.)

BISBE.- Abans d'acabar l'ofici, com és costum, vull de nou exhortar-vos –en començar aquest dia que Déu totpoderós ens permet de viure- a que siguem fidels a la fe cristiana i incansables en la lluita per la cristianització dels infidels. Sabeu que obtindreu la glòria emparats per aquestos grans ideals tots els que moriu en el camp de batalla, perquè el nostre Senyor recompensa els qui moren per la fe cristiana. Donem gràcies a Déu per tot.

EL REI.- iCavallers! De nou partim a ocupar una nova plaça forta. Estigueu alerta per a no ser sorpresos. Avui tenim amb nosaltres els hòmens de Jofre de Loaisa, que ens acompanyaran a fer la rendició dels sarraïns de Petrer, i quan Jofre estiga alliberat, li lliurarem les claus de la fortalesa.

RAIMON DE MONTOLIU.- iSenyor, estem disposats per a marxar amb vós!
iCompteu amb les nostres vides i amb la lleialtat de les nostres espases!

EL REI.- iCavallers! Els hòmens d'armes tenim l'obligació de lluitar amb honor, i la nostra lluita ha de transcendir la brutalitat de la guerra. Ara jurarem davant la creu que si guerregem ningú no recularà, llevat dels ferits greus, i es considerarà un traïdor qui així ho faça.
(El rei alça la creu i tots s'agenollen.)

EL REI.- ¿Jueru solemnement sacrificar les vostre vides pr la fe i pel vostre rei si arriba l'ocasió?

TOTS.- iJurem!

EL REI.- iHòmens de Jofre! Aproveu-vos. Heu de saber que segons hem disposat avui vos lliurarem la plaça. Vull que els sarraïns tornen a viure en pau i prosperitat. Mai no oblideu que ells són els vostres súbdits i paguen perquè ventlleu per ells, en aixó consistirà la vostra missió. El poder que reberu que no es convertisca mai més en tirania, per això, actueu amb justícia i recordeu sempre aquestos consells que ara diré: Compliu sempre tot allò que prometèreu; abans de donar paraula, reflexionesu sobre la

conveniència, però una vegada donada, mantingueu-la sempre; guanyeuvos l'estima dels súbdits, perquè els bons governants han de tenir l'afecte i l'agraïment de la gent; compliu i fer complir les vostres ordres; no doneu terres a qui no residisca en elles, doneu-li-les a qui les treballa i en traga profit; no feu justícia d'amagat, sinó feu-la pública, perquè tots vegem la raó del càstig o la gràcia de l'indult, que açò vos crearà el respecte i l'alabança; sabeu que els diners no aprofiten si no són ben guanyats, i teniu present que la injustícia provoca la violència. Açò és tot. Recordeu-ho sempre.

BERNAT.- ¡Majestat! Tot està disposat per a la marxa. Les tropes en formació esperen l'ordre de partida.

EL REI.- ¡Doncs endavant, cavallers! Que el nostre exèrcit es pose en marxa cap a Petrer, i que la glòria del nostre Senyor se cenyisca sobre la corona d'Aragó.

TOTS.- ¡Avant! ¡Visca el rei!

TELÓ

TERCER ACTE

(En el castell amb soldats de guàrdia en la muralla. S'aproxima un missatger a cavall i es dirigeix al sentinella que es troba en el balcó.)

ESCENA I

MISSATGER: Ah!, del castell

SENTINELLA: Qui va?

MISSATGER: En nom del meu senyor, el rei En Jaume I el Conqueridor, rei d'Aragó, rei de València i rei de Mallorca, demana la presència immediata de l'alcaid del castell!

SENTINELLA: No vos impacienteu i espereu un moment.
(Apareix l'alcaid.)

ALCAID: iDigueu, missatger, ¿quin propòsit vos porta a este lloc?

MISSATGER: iHa arribat el dia ple de glòria en què, restaurats els pactes, la fortalesa serà sotmesa; i per a això arriba el meu senyor i els cavallers! Prepareu-vos a rebre el senyor rei amb la dignitat que un monarca mereix!

ALCAID: iDigueu al vostre senyor que ens disposem a capitular!
(Torna el missatger, i al mateix temps, el rei En Jaume entra en l'esplanada del castell amb tot el seguici.)

EL REI: Som ací, davant d'esta fortalesa que sembla una gran corona d'or, dominant tota la vall. Vinc a parlar-vos en nom del rei de Castella i de Múrcia, Alfons X, conegut en tots els racons d'Hispania com "el Savi", títol que ha sabut guanyar-se per ser un benefactor de les arts nobles i les lletres, que és cosa principal en els hòmens de reial noblesa, juntament amb la cavalleriesitat i l'honor.

I és el meu propòsit, que hui -segons el pacte fet anit en el meu campament, amb els vostres emissaris, els dos moros vells sarraïns i el jueu- deposeu la vostra lluita i m'entregueu a Jofre de Loaisa a més de les claus de la fortalesa, per a tornar-les al seu legítim amo i senyor, el rei Alfons. I no és un missatger ni tampoc un loquaç ambaixador qui vos ho exigix, sinó ijo!, el rei En Jaume d'Aragó.

Sé que vosaltres, el sarraïns, estimeu esta terra entranyable on heu nascut i lluitat, i amb la vostra sang i la vostra suor heu fet fèrtils estes terres. Conec l'angoixa i la humiliació a què heu estat sotmesos. I són les lleis del Déu misericordiós les que ensenyen als cristians el do de la caritat

i del perdó; a eixes lleis sereu sotmesos amb el restabliment dels pactes entre el rei Alfons i vosaltres.

Si hem arribat a esta resolució feliç és perquè, amb l'experiència meua i la cauta saviesa dels dos vells sarraïns i del jueu, ens vam proposar que abans d'agafar les armes havíem d'usar les paraules. I que la força no sempre té la raó, i que no pot haver-hi pau on hi ha injustícia i vexació.

Volguera ser com un trobador que canta a l'harmonia i a l'amor, i conquerisc castells i villes en son de pau. ¡Però no vos equivoqueu! També la meua ànima s'ompli de còlera en empunyar l'espasa, i els exèrcits reials entenebrixen els dies de terror i de mort allà on passen. Però no patiu, sóc fidel complidor de la paraula reial, i mentre acateu els pactes, es respectaran les vostres vides i possessions. Viureu segons la vostra llei i la vostra creença en Al·là, i no sereu menysprejats per l'origen àrab. I pose a Déu Nostre Senyor per testimoni que he dit la veritat. A més, no seria digne d'anomenar-me rei si no fóra així. Per tant, rendiu-nos ja el castell i allibereu Jofre de Loaisa!

ALCAID: ¡Majestat! Anit quan el sol es ponía i la llum del dia ja oscil·lava, va brillar resplendent la mitja lluna, com un senyal del cel; perquè s'havia firmat la pau i no la guerra. Les nostres vides i propietats quedaven garantides i, a més, se'ns permetia seguir vivint en esta beneïda terra, que si goig ens va donar haver nascut ací, més encara ens alegra que un dia llunyà siga la morada eterna de tots nosaltres i dels nostres descendents. Molt hem patit pel mal comportament de Jofre i els sus hòmens, tant va ser que ens va obligar a revoltar-nos i fer-lo presoner, perquè la tirania va arribar a límits insostenibles i l'existència dels musulmans es va convertir en un infern. Per açò, amb gran admiració, hem escoltat les paraules del rei En Jaume i ens ompli de felicitat tan complaent resolució. És un dia que quedarà gravat en la història de Petrer, el nostre poble, i esta lliçó de convivència serà recordada, segle darrere segle, perquè s'ha evitat una matança feroç. *(Es dirigeix al castell.)* ¡Guàrdies, solteu Jofre de Loaisa! *(Per la porta del castell ixen Jofre i dos guàrdies. Els guàrdies es queden al costat de l'alcaid i Jofre es dirigix cap on es troba el rei.)*

ALCAID: Senyor! Ja teniu el temible Jofré amb vós, comproveu que no ha patit, perquè mentre ha estat en el nostre poder ha sigut respectat, cosa que ell no va fer amb nosaltres, perquè, illoat siga Al·là!, mai va ser intenció nostra acudir a la venjança en prendre la plaça.

EL REI: ¡Jofre de Loaisa, alcaid i senyor d'este castell!

Pel poder que em conferix sobre vós i els vostres súbdits el rei de Castella, exigisc que jureu públicament el compliment dels pactes que els sarraïns tenen amb el vostre rei Alfons, i vos incite a garantir la pau i la justícia segons els esmentats pactes, i vos advertisc que jurar davant el rei En Jaume exigix el compliment dels pactes, perquè si no, ¡pobre de vós! Més haguera valgut que el vostre cap haguera rodat per eixes almenes. Si el perdó d'un rei, pel seu immens poder, potser infinitament misericordiós, el seu castic, per la mateixa raó, podria ser exemplar. Mereixeu la confiança

que novament deposita el rei Alfons en vós, perquè la pau perdure. ¡Així doncs, jureu!

JOFRÉ: ¡Senyor! Jure davant la vostra augusta majestat que acataré i faré complir els pactes, i la meua autoritat serà exercida amb justícia pel vostre honor i del rei de Castella.

EL REI: La meua missió en estes terres m'exigix partir per afrontar noves empreses.

ALCAID: ¡Majestat! Abans de donar-vos les claus de la fortalesa vos repetim que el nostre desig seria que vós foreu el senyor de la fortalesa de Petrer i no el rei de Castella.

EL REI: Em complau la vostra intenció, alcaid, però no estaria bé venir a ajudar el rei de Castella i al mateix temps obtenir-ne jo profit.
(L'alcaid s'aproxima al rei En Jaume i porta les claus damunt d'un coixí, l'alcaid s'inclina davant del rei.)

ALCAID: Amb este acte de respecte, vos done les claus de la fortalesa. Demane a Al·là que vos conserve la gràcia i una llarga vida.
(El rei En Jaume agafa les claus i les dóna a Jofre.)

EL REI: ¡Cavallers, alerta! Que vibren els clarins i ressonen els timbals per tota la vall. Que els heralds cavalquen pel poble i comuniquen la felix notícia a totes les gents. Perquè ha arribat el precís moment en què la nostra senyera onege dalt la torre de la fortalesa. ¡Afanyeu-vos i amb orgull hisseu el victoriós penó del rei En Jaume als quatre vents! ¡Que siguen testimonis de la grandesa del rei En Jaume les pedres d'este castell i el sol, pare dels astres del cel, que ens il·lumina!
(Els hòmens de Jofre de Loaisa entren al castell i hissen el penó reial dalt de la torre de l'homenatge.)

TOTS: ¡Honor i glòria a Déu i al nostre rei En Jaume! ¡Visca el rei!

Francesc Mániz i Iniesta